

IMF İLE NASIL BİR ANLAŞMA ?

Mustafa SÖNMEZ

"IMF ile ya da IMF'siz" kısır döngüsüne takılı kalmak yerine, IMF ve uluslararası kreditorlere sunulacak ve onların da karşı çıkmayacağı üretici bir programa sahip olmak önemlidir. Ters durum söz konusu olursa, yani, yine ipler IMF'nin şablonularının eline teslim edilirse, bugünkü neoliberal politikalar sürdürülürse, başımız beladan kurtulmaz, topyekun yoksullaşma artar, Türkiye, küresel ekonomi içinde ancak ucuz emeği ile varolan koskoca bir taşeron ülke olmaktan öteye gitmez.

Türkiye, 2000'dekine çok benzeyen bir sıcak para girişi –iç pazara dönük büyüme- dış açık-cari açık- sermaye kaçıışı sarmalını ya da döngüsünü yaşıyor. Bu döngünün son halkası henüz yaşanmadı ama yaşanabilir. 2000 yılında bu döngünün tüm halkalarının yaşanması sonucu derin bir krize girilmişti. . O kriz öncesi başlatılan ancak krizle sonuçlanan IMF destekli program, bu kez Türkiye'yi yeni bir maceraya sürüklemenin eşliğinde. 2000 krizi öncesi "sabit kur çıpası"ni dezenflasyon programına, dolayısıyla istikrara deva gösteren IMF'nin, kerameti kendinden menkul bu varsayımı kısa sürede iflas edip Türkiye'yi sürüklerken bu kez de sabit kurun yerine uygulanan dalgalı kur politikasına dayalı program iflasa sürüklenmekte, beraberinde de tüm ekonomiyi sürüklemektedir.

İddia şuydu ki, büyüyen dış açıklara ve cari açığa, dalgalı kur, otomatikman fren olacak ve artan ithalat talebi karşısında kur yükselerek ithalattı caydıracak, böylece bir dengeye ulaşılabilecektir. Ama gerçek hayat böyle yaşanmamaktadır. Mayıs ayında bir aya yayılan yüzde 15'lik devalüasyona ya da kur ayarlamasına karşın ithalatın hız kesmediği, IMF tahminlerinin üstünde bir dış açık ve cari açık yaşandığı gözlenmektedir. Dış ticaret açıklarının ilk 6 aydaki düzeyi 16.8 milyar dolar. Oysa, IMF'nin 2004 yılının bütününe ilişkin dış ticaret açığı beklentisi bu düzeyde idi. Eğer yılın ikinci yarısında aynı eğilim sürerse-ki Temmuz'da ayın tempo yaşanmıştır- yıl sonunda 33 milyar doları aşan bir dış ticaret açığı söz konusu olacak.

Cari işlemler açığı, yani döviz gelir gider dengesi de bundan büyük ölçüde olumsuz etkileniyor. Yine IMF, 2004'ün tamamı için 9.1 milyar dolarlık cari açık öngörmüşken ve 2000 yılında 9.8 milyar dolarlık cari açıkla krize girilmişken, bu yılın ilk 5 ayında 8.8 milyar dolar cari açık şimdiden kayıtlara geçti. İlk 6 ayda IMF'nin yıllık öngörüsü aşılmış olacak. Yılın bütünü açısından,

frene basılmış olmasına rağmen, 16 milyar dolara giden bir cari açık söz konusu. Peki bu nasıl finanse edilecek? Mali piyasalar buna nasıl tepki verecek? Artan reel faizler yeni borç yığılmalarına yol açarken, yıllık dış borç servisleri giderek büyürken, 3 yıl sonra istikrarlı bir çıkış yolu nasıl bulunacak? Cari açık büyürken kar realizasyonuna gidip kaçan sermayenin açtığı gedikle nasıl başedilecek?

IMF BORÇLARI

İşte IMF ile yeniden bir anlaşmaya, bu kırılğan dış ekonomik yapı ile oturulurken, masada bir de IMF'ye borçların geri ödemesi ile ilgili takvim ve bu borçlar nasıl ödenecek, sorusu var.

Arjantin, Türkiye ve Brezilya, IMF kredi portföyünün tahminen üçte ikisini kullanmış durumdadır. Türkiye, IMF'ye önümüzdeki yıllarda 23.6 milyar dolarlık anaparayı ve borç ödeme takvimine göre değişebilecek faiz yükünü herhangi ek bir kaynak almadan ödeyecektir.

Türkiye'nin yeni bir stand-by anlaşmasıyla IMF'den ek kaynak sağlaması mümkün görünmemektedir. Buna karşılık borç ödeme planında değişiklik yapılması mümkündür. Nitekim, Ağustos 2003'te 2005'teki borç yükünü hafifletip 2004 ve 2006'ya dağıtan bir revizyon yapılmıştır. Şu anda 11 milyar doları aşan borç yükü içeren 2006'nın rahatlatılması gündeme gelebilir.

IMF'den böyle bir borç takviminde değişiklik talebinde bulunmanın yanısıra, daha aktif ve yaratıcı davranılarak Türkiye, uzun bir süredir yaşadığı ve krizden krize sürüklendiği ekonomi rotasında da radikal bir değişiklik yapılmalıdır.

FARKLI BİR YÖNELİŞ

Açık olan şey şudur: Yaşanmakta olan büyüme sürecinin iki yıldır kaynağı yine "sıcak para"dır. Dövizin düşük faizin yüksek tutulmasıyla sağlanan büyük fırsatı değerlendiren sıcak para, sunu-

lan yüksek reel faizler karşılığı Türkiye'ye girişini sürdürmekte, bu kaynak, giderek iç pazara yönelen büyümenin ana kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle 2003 ve 2004'te sıcak para girişi hızlanmış, düşen enflasyona rağmen yüzde 20'lere yaklaşan faizlerle girişin devamı sağlanmıştır.

Sıcak para, tüketici kredisi, kredi kartı harcamaları ile kısıktılan iç talebin, iç pazara dönük büyüme sürecinin de ana kaynağı olmayı sürdürmektedir. Ancak bu büyüme sıhhsizdir, sürdürülebilir bir büyüme değildir. Çünkü, yüksek faizlere gelen sıcak para girişi için döviz kuru da düşük tutulmakta, bu düşük kur ithalatı cezbetmekte ve tırmandırmaktadır. İhracatın ithalatı karşılama oranı hızla düşmekte, dış açık büyümektedir. Turizm ve diğer girişler de dış açığı makul boyutlara çekememekte ve cari açık öngörülerin çok üstüne çıkarak her an bir sermaye çıkışına yol açacak kadar tehlike arz etmektedir. Yükselen ithalatı vergileme ile frenlemek Gümrük Birliği ve diğer benzeri anlaşmalar nedeniyle mümkün olmamakta, dalgalı kurun kerameti ise ithalata kar etmemektedir.

RADİKAL KOPUŞ İHTİYACI

Bu durumda bu dolu dizgin süreci yavaşlatmanın ve olası bir krizi önlemenin yolu, bir dizi radikal önlemden geçmektedir. Bu tam da bir *paradigma* değişimidir. Sıcak paraya dayalı sanal büyüme modelini, yeni kur, faiz,yatırım politikalarından oluşan alternatif bir büyüme modeli ile değiştirmeyi öngören bir kopuştan söz etmekteyiz. Bunun için atılması gereken adımların ilki sıcak para girişine zemin hazırlayan 32 sayılı kararın revize edilmesi, bu tür sermaye akımlarının denetim altına alınmasıdır. Finansal vergilendirme(Tobin vergisi), munzam karşılıklar, Merkez Bankası'nın başka önlemleri ile sıcak para giriş çıkışları kontrol altına alınmalı ve sıcak para girişi caydırılmalıdır. Merkez Bankası, salt "*önceliği fiyat istikrarını sağlamak*" tan ibaret pasif bir kuruluş olmak yerine, döviz piyasalarında dengeyi sağlayıcı görevler de üstlenmeli, örneğin döviz kurunda belirleyeceği bir alt sınırı koruyarak TL'nin aşırı değerlenmesinin önüne geçmeli, ekonominin makro dengelerini bozan spekülasyon sermaye girişlerini caydırmalıdır.

Bunların yanısıra, IMF 'ye olanlar başta olmak üzere dış borçlar, yeni bir takvime bağlanarak yeniden yapılandırılmalıdır. IMF ile yeni bir anlaşma yapılcaksa , %6.5 faiz dışı fazla hedefine itaat edilmemeli, en son Brezilya'nın yaptığı yapılmalıdır.

BREZİLYA DERSLERİ

Ne yaptı Brezilya hatırlatalım:

Türkiye ve Arjantin ile birlikte IMF'ye en çok borçlu ülkelerden olan Brezilya, bu yılın sonuna kadar IMF ile bir anlaşmaya hazırlanıyor ve 'bütçe disiplinini riske atmadan, daha fazla altyapı yatırımı yapmayı IMF'ye kabul ettirmiş bulunuyor. IMF, , Brezilya devletinin sahip olduğu petrol şirketi Petrobras'ın yapacağı yatırımları 'tercihli davranış' uygulaması içinde bütçe hedefi hesaplamaların içine almamayı görüşüyor. Her iki taraf şimdiki kadar yapılan görüşmelerden memnun. Demek ki, olabiliyor. Bizde büyük sermaye çevrelerinin ve büyük medyanın iktisat yorumcularının nedense akıllarına böyle üretici fikirler gelmiyor, Siyasetin AB, ekonominin ise IMF tarafından yönetilmesi gereğini, "*iman*" haline getiren ve tüm toplumu buna inandırmak isteyenlerin Brezilya'dan öğrenecekleri sadece IMF ile ilgili değil . Brezilya, tarım politikalarında ABD ve AB'ye karşı Dünya Ticaret Örgütü'nde büyük bir hak arama mücadelesi veriyor ve mevzi kazanıyor..

Brezilya'nın yaptığını neden Türkiye yapmasın ? Örneğin,

TAŞERON ÜLKE Mİ ? .

Buradaki temel önermeler, yaklaşımların, teknik boyutları, ayrıntıları kapsamlı bir makroekonomik çalışma içinde daha somut hale getirilebilir. Kendi içinde tutarlı, ulusal öncelikleri olan, üretici, yaratıcı bir programa IMF'nin diyecek hiçbir şeyi olamaz.

"IMF ile ya da IMF'siz" kısır döngüsüne takılı kalmak yerine, IMF ve uluslararası kreditorlere sunulacak ve onların da karşı çıkmayacağı üretici bir programa sahip olmak önemlidir. Ters durum söz konusu olursa, yani, yine ipler IMF'nin şabloncularının eline teslim edilirse , bugünkü neoliberal politikalar sürdürülürse, başımız beladan kurtulmaz, topyekun yoksullaşma artar, Türkiye, küresel ekonomi içinde ancak ucuz emeği ile varolan koskoca bir taşeron ülke olmaktan öteye gitmez. AB de, bu kadere boyun eğmiş bir ülkeyi, eşit haklara sahip bir ülke olarak bünyesine üye olarak almak yerine ne yapıp edip, "*ilelebet taşeron*" olarak tutmanın kılıfını mutlaka bulur...